Башҡортостан Республикаһы Ейәнсура районы муниципаль район
Башҡорт Үргене ауылы дөйөм белем биреү мәктәбе бюджет учреждениеһы

Рус теле һәм әҙәбиәте, башҡорт теле һәм әҙәбиәте методик берекмә ултырышында ҡаралды һәм ҡабул ителде
Бойороҡ №1 «01»сентябрь 2023 йыл
МБ етәксеһе ________
Фәхретдинова И.Г.

«Килешелде»
Укыу-укытыу буйынса директор урынбаҫары
____________/Янбаева Ә.М./
Бойороҡ № 1»01»сентябрь 2023 йыл

«Раҫлайым
Мәктәп директоры
________/Ноғоманова Н.Б.
Бойороҡ № 1 «01»сентябрь 2023 йыл

02-12

Башҡорт теле һәм әҙәбиәте уҡытыусыһы

Фәхретдинова Илһөйәр Ғибаҙулла ҡыҙының 10-11 кластар өсөн

башҡорт теленән 2023-2024 йылдарға эш программаһы

10-сы класс

№	Бүлектәр/темалар	Сәғәттәр һаны	Дәрестәрҙе ойоштороу формалары	Уҡыусылар эшмәкәрлегенең төп төрҙәре
1.	Тел һәм телмәр.Тел һәм унының вазифаһы. Телдең функциональ үҫеше.Башҡорт теле ҡәрҙәш телдәр араһында. Үле һәм тере телдәр. Тел төҙөлөшө һәм тел тураһында фән бүлектәре. Тел һәм телмәр. Әҙәби тел. Телмәр мәҙәниәте. Дөрөҫ әйтелеш нормалары. Баҫым.	5	Яңы тема өйрәнеү; Ҡабатлау дәрестәре; Дәрес практикум: эҙләнеү проект эштәре.	. Башҡорт теленең йәмғиәт һәм хөкүмәт тормошондағы ролен аңлау; кеше тормошонда башҡорт теленең ролен күҙаллау; башҡорт теленең матурлығын, бай булыуын, яңғырашлығын аңлау. Башҡорт теленең төрки телдәргә ҡарауы тураһында һәм төрки телдәрҙең башҡорт теленең үҫешенә йоғонтоһон белеү. Хәҙерге башҡорт теленең функциональ төрлөлөгөн айырыу. Фән булараҡ лингвистика (тел ғилеме), күрнекле тел белгестәре, тел ғилеменең төп бүлектәре, башҡорт теленең төп һүрәтләү саралары тураһында белеү.
2.	Лексика.	3	Ҡабатлау дәрестәре: ғәмәли һәм ижади эштәр, һорауҙарға яуаптар, эҙләнеү эштәре.	Лексикологияның төп аңлатмаларын үҙләштереү. Фекерҙе, хисте, эмоцияны сағылдырыуҙа һәм формалаштырыуҙа һүҙҙең ролен аңлау; үҙ лексиконыңды киңәйтеү; һүҙҙе телдең башҡа берәмектәренән айырыу; башҡорт теленең һүҙлек запасын классификациялау принциптарын белеү. Һүҙҙең лексик һәм грамматик мәғәнә айырмалыҡтарын аңлатыу; һүҙҙең лексик мәғәнәһен төрлө ысул-

				дар менән аңлатыу. Күп мәғәнәле, тура һәм күсмә мәғәнәле һүҙҙәрҙе айырыу; омоним, синоним, антонимдарҙы таба белеү. Тура һәм күсмә мәғәнәле һүҙҙәрҙе ҡапма-ҡаршы ҡуйыу; синонимик рәттәрҙә доминанта; антоним һәм омонимдарҙы парҙарҙа табыу.
3.	Фразеология.	1	Дәрес ҡабатлау: телмәрҙә дөрөҫ ҡулланыу эштәре.	Фразеологияның төп аңлатмаларын аңлау. Фразеологик берәмектәрҙең билдәләренә ҡарап таныу. Фразеологик берәмектәрҙе айыра белеү. Телмәрҙә уларҙы урынлы ҡулланыу.
4.	Фонетика һәм орфография.	2	Дәрес ҡабатлау: ғәмәли эштәр, белемдәрҙе тикшереү эштәре.	Фонетиканың төп аңлатмаларын үҙләштереү. Өндәрҙең мәғәнә айырмалыҡ функцияһын аңлау. Башҡорт телендә һуҙынҡы һәм тартынҡы өндәрҙе, нәҙек һәм ҡалын һуҙынҡыларҙы, иренләшкән һәм иренләшмәгән һуҙынҡыларҙы, һаңғырау, яңғырау, яңғырау һәм сонор (талғын) тартынҡыларҙы таныу.
5.	Һүҙ составы һәм һүҙъяһалыш.	1	Ҡабатлау дәресе.	Тамыр һүҙ, һүҙҙең нигеҙе (яһалма һүҙ), төрлө ялғауҙар һүҙ составын тәшкил итеүен аңлау. Ялғауҙар һәм уларҙың ғәмәлдә дөрөҫ яҙылышын үҙләштереү.
6.	Башҡорт телендә һүҙ төркөмдәре. Исем.	2	Ҡабатлау дәресе: ғәмәли эштәр, тест һорауҙарына яуаптар, ижади	Исемдең дөйөм категория мәғәнәһен, морфологик билдәләрен һәм синтаксик ролен анализлау. Уртаҡлыҡ һәм яңғыҙлыҡ исемдәр. Башҡорт

			эштәр.	телендә һан, килеш, исемдәрҙең эйәлек һәм хәбәрлек категорияларын таныу.Исемдәрҙең ниндәй һанда, килештә килеүен билдәләү. Бирелгән морфологик билдәләр буйынса исемдәрҙе төркөмләү. Исемдәрҙе лексик һәм грамматик нормаларға яраҡлы ҡулланыу.
7.	Сифат.	2	Ҡабатлау дәрестәре: ғәмәли һәм контроль эштәр.	Сифаттың дөйөм категория мәғәнәһен, морфологик билдәләрен һәм синтаксис ролен анализлау. Сифат дәрәжәләрен таныу; сифаттарҙың яһалышын, уларҙың дөрөҫ яҙылышын төшөнөү. Тейешле миҫалдар килтереү. Телмәрҙә синонимик сифаттарҙы, эпитет ролендә булған сифаттарҙы ҡулланыу
8.	Һан.	2	Ҡабатлау дәрестәре: ғәмәли һәм контроль эштәр.	Һандың дөйөм категория мәғәнәһен, морфологик билдәләрен һәм синтаксик ролен анализлау. Төп, рәт, бүлем, сама, йыйыу, кәсер, үлсәү һандарын айырыу. Нумератив һүҙҙәр тураһында белеү. Һандарҙың дөрөҫ яҙылышын үҙләштереү. Морфологик билдәләренә ҡарап, һандарҙы төркөмләү. Һандарҙы телмәрҙә дөрөҫ ҡулланыу.

9.	Алмаш.Алмаштарҙың стилистик мөмкинлектәре.	2	Ҡабатлау дәрестәре: ғәмәли һәм контроль эштәр.	Алмаш төркөмсәләренең морфологик билдәләрен һәм синтаксик ролен анализлау, уларҙың синтаксик ролен билдәләү. Алмаштарҙы башҡа һүҙ төркөмдәре менән сағыш-тырыу. Зат, күрһәтеү, һорау, билдәләү, билдәһеҙлек, юҡлыҡ, эйәлек алмаштарын таныу. Төрлө алмаш төркөмсәләрен килеш менән дөрөҫ үҙгәртеү.
10.	Ҡылым.Уның лексик-семантик төркөмдәре. Ҡылым һөйкәлештәре. Ҡылым төркөмсәләре	6	Ҡабатлау дәрестәре: ғәмәли эштәр, тест,контроль эштәр, ижади эштәр.	Ҡылымдың дөйөм категория мәғәнәһенең, морфологик билдәләрен һәм синтаксик ролен анализлау. Ҡылым һөйкәлештәре, төркөмсәләре, йүнәлештәре, күләмдәре, рәүешлеге. Ҡушма ҡылымдарҙы таныу. Морфологик билдәләренә ҡарап, ҡылымдарҙы төр-көмләү.Телмәрҙә сифат ҡылымдарҙың үткән, хәҙерге, киләсәк заман формаларын дөрөҫ ҡулланыу
11.	Бөтә үтелгәндәр буйынса ҡабатлау дәресе.	1	Ҡабатлау дәресе.	Бөтә үтелгәндәр буйынса төркөм һәм индивидуаль диагностика.
12.	Контроль диктант.	2	Контроль дәрестәр.	Контроль диктант яҙыу.
13.	Биремле диктант	2	Контроль дәрестәр.	Диктант яҙыу һәм биремдәр эшләү.
14.	Т.Ү. Инша.	2	Ижади дәрестәр.	Инша яҙыу.
15.	Т.Ү. Изложение.	2	Ижади дәрестәр.	Изложение яҙыу.

	Бөтәһе	35		

11-се класс

№	Бүлектәр/темалар	Сәғәттәр һаны	Дәрестәрҙе ойоштороу формалары	Уҡыусылар эшмәкәрлегенең төп төрҙәре
1.	Рәүеш. Уның телмәрҙә ҡулланылышы.	1	Дәрес ҡабатлау: телмәрҙә дөрөҫ ҡулланыу эштәре.	Рәүеш һүҙ төркөмө буйынса бөтәүтелгәндәрҙе ҡабатларға, күнегеүҙәр һәм рәүештәргә грам-матик анализ эшләргә.
3.	Ярҙамсы һүҙ төркөмдәре (Бәйләүестәр, теркәүестәр, киҫәксәләр)	1	Дәрес ҡабатлау: ғәмәли эштәр, белемдәрҙе тикшереү эштәре.	Ярҙамсы һүҙ төркөмдәре буйынса ҡабатларға, схемалар төҙөргә, төрлө кимәлдәге күнегеүҙәр эшләргә.
4.	Ымлыҡтар.Модаль һүҙҙәр.	1	Ҡабатлау дәресе.	Текстар төҙөргә һәм күнегеүҙәре эшләргә.
5.	Синтаксис. Һүҙбәйләнеш.Синтагма.	2	Ҡабатлау дәресе: ғәмәли эштәр, тест һорауҙарына яуаптар, ижади эштәр.	Схема, таблица ярҙамында тема буйынса белемдәрҙе камиллаштырырға, күргәҙмәлелекте файҙаланып, күнегеүҙәр эшләргә.

6.	Һөйләм. Ике составлы һөйләмдәр.	1	Ҡабатлау дәресе: ғәмәли һәм контроль эштәр.	Таблицанан ҡағиҙәне иҫкә төшөрөп, схема төҙөргә. Ике составлы ябай һөйләмдәрҙең синтаксик структураһын анализлау
7.	Һөйләмдең баш киҫәктәре.	1	Ҡабатлау дәресе: ғәмәли һәм контроль эштәр.	Теманы иҫкә төшөрөп, схема , унын буйынса практик эштәр эшләргә.
8.	Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре	2	Ҡабатлау дәрестәре: ғәмәли һәм контроль эштәр.	Таблицаға теманы тупларға , һөйләмдәр төҙөргә, әҙер һөйләмдәрҙе тикшерергә, һығымталар яһарға
9.	Тиң киҫәкле һөйләмдәр	1	Ҡабатлау дәресе: ғәмәли эштәр, тест.	Тиң киҫәктәрҙең төрлө типтағы бәйләнешен таныу һәм дөрөҫ интонация менән әйтеү. Грамматик нормаларға яраҡлы тиң эйәләр булғанда хәбәр формаһын һайлау. Тиң киҫәкле һөйләмдәрҙе анализлау, уларҙы телмәрҙә ҡулланыу
10.	Айырымланған эйәрсән киҫәктәр.	2	Ҡабатлау дәресе.	Теманы миҫалдар ярҙамында ҡабатларға, тыныш билдәләре ҡуйылмаған текстарҙан айырымланған эйәрсән киҫәктәрҙе табырға, һөйләмдәр төҙөргә.
11.	Бер составлы һөйләмдәр. Уларҙың телмәрҙәҡулланылышы.	2	Контроль дәрестәр.	Кәм һөйләмдәрҙе бер составлы һөйләмдәрҙән айырыу. Бер составлы һөләм төрҙәренең структур һәм мәғәнәүи үҙенсәлектәрен сағыштырыу, анализлау.
12.	Тулы һәм кәм һөйләмдәр	1	Контроль дәрестәр.	Тулы һәм кәм һөйләмдәрҙе айырыу, сағыштырыу.Һөйләү телмәрендә һәм матур әҙәбиәт телендә кәм һөйләмдәрҙе ҡулланыу үҙенсәлектәрен

				күҙәтеү.
13.	Өндәш һүҙ. Инеш һүҙ, һүҙбәйләнештәр, инеш һөйләмдәр.	1	Ижади дәрестәр.	Аралашыуҙың сфераһына һәм ситуацияға ҡарап, телмәрҙә өндәш һүҙҙәр менән һөйләмдәр ҡулланыу. Төрлө стилдәге һәм жанрҙағы текстарҙа өндәш һүҙҙәрҙе ҡулланыу үҙенсәлектәрен күҙәтеү.Инеш һүҙ һәм һөйләмдәрҙе бирелгән билдәләре буйынса төркөмләү.
14.	Һөйләм һәм һөйләм киҫәктәре. Контроль дәрес.	1	Ижади дәрестәр.	Үтелгәндәр буйынса индивидуаль биремдәр менән контроль эш эшләргә.
15.	Ҡушма һөйләм.	1	Ҡабатлау дәресе: тест.	Төрлө төрҙәге ҡушма һөйләмдәрҙе сағыштырыу һәм сикләү, ҡушма һөйләм өлөштәре араһындағы синтаксик бәйләнеш сараларын билдәләү.Бирелгән билдәләре буйынса ҡушма һөйләмдәрҙе төркөмләү.
16.	Теҙмәҡушма һөйләмдәр.	2	Ҡабатлау дәрестәре: ғәмәли эштәр.	Теҙмә ҡушма һөйләмдәрҙең өлөштәре араһындағы мәғәнәүи мөнәсәбәтте аңлау, уларҙы сағылдырыусы сараларҙы билдәләү,теҙмә ҡушма һөйләмдәрҙең схемаһын төҙөү.Теҙмә ҡушма һөйләмдәрҙең синтаксик структураһын, уның өлөштәре араһындағы мәғәнәүи мөнәсәбәтте анализлау һәм характеристикалау.
17.	Эйәртеүле ҡушма һөйләмдәр	2	Ҡабатлау дәрестәре: ғәмәли эштәр.	Эйәртеүле ҡушма һөйләмдәрҙең баш һәм эйәрсән һөйләмдәрен билдәләү, синтаксик структураһын анализлау һәм характеристикалау
18.	Ҡатмарлы синтаксик төҙөлмәләр	2	Ҡабатлау дәрестәре: ғәмәли	Матур әҙәбиәт, фәнни, публицистик стилдәге китаптарҙан өҙөктәр буйынса эшләргә, һөйләмдәр

			һәм ижади эштәр.	тикшерергә.
19	Текст синтаксисы. Йомғаҡлау күнегеүҙәре.	2	Ҡабатлау дәрестәре: ғәмәли һәм контроль эштәр.	Теманың берҙәмлеге, фекер бөтөнлөгө, эҙмә-эҙлелек, лексик, грамматик бәйләнеш сараларын маҡсатлы ҡуллана белеү күҙлегенән сығып, тексты анализлау һәм характеристикалау.Тексты мәғәнәүи өлөштәргә бүлеү, тексты мәғлүмәти эшкәртеүҙе тормошҡа ашырыу, уның йөкмәткеһен план формаһында (ябай, ҡатмарлы, тезис), конспект, аннотация, схема, таблицала һ.б. биреү.
20.	Контроль диктант.	2	Контроль дәрестәр.	Бөтә үтелгәндәрҙе дөйөмләштереп,диктант яҙырға.
21.	Биремле диктант.	2	Контроль дәрестәр.	Диктант яҙыу һәм биремдәр эшләү.
22.	Т.Ү. Инша.	1	Ижади дәрес.	Инша яҙыу.
23.	Т.Ү.Изложение.	3	Ижади дәрестәр	Изложение яҙыу.
	Бөтәһе	34		